

به نام خدای مهربان

مقدمه

از دیرباز دو مفهوم هویت اجتماعی و علوم اجتماعی که از دیدگاه علوم مختلف تعاریف خاص خود را دارند، همواره در متن مورد توجه اندیشمندان و متفکرین قرار گرفته‌اند و جوامع مختلف کوشیده‌اند تا با استعانت از علوم اجتماعی، مفهوم صحیح و کاملی از هویت اجتماعی را برای مردم خود ارائه دهند؛ به طوری که شاید بتوان ریشه بسیاری از مشکلات جوامع امروزی را ناشی از عدم شناخت هویت اجتماعی یا ناتوانی متخصصین علوم اجتماعی دانست. کشور ایران از جمله معدود سرزمین‌هایی است که به لطف خداوند بزرگ، مردمان آن از حیث هویت اجتماعی جزو برترین‌ها به شمار می‌آیند؛ از این رو هر ایرانی امروزه به هویت ایرانی-اسلامی خود افتخار می‌کند. در این میان که برخی متخصصین در تلاش هستند تا توسط ابزارهای مختلف نظیر رسانه‌ها، هویت ما را خدشه‌دار کنند، وظیفه ما توجه به اصل هویت ایرانی-اسلامی و شناخت هرچه بیشتر آن و از سویی حرکت در راستای حفظ و گسترش این مهم است که می‌تواند سبب ناکامی اهداف دشمن و همچنین رشد و ارتقای کشور عزیزمان ایران شود.

هدف کتاب

هم‌صحبتی با اهل فن در دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی و خواجه نصیر و از سویی تدریس در مدارس مختلف و هم‌نشینی با دانش‌آموزان ساعی و پرتلاش، این مهم را به اینجانب آموخت که بسیاری از دانش‌آموزان در دوره تحصیلی و به‌خصوص امتحانات نهایی، از این درس، خاطره خوبی ندارند. با بیشتر شدن اهمیت معدل امتحانات نهایی و تأثیر بسزای آن در آینده تحصیلی دخترها و پسرهای این سرزمین، بر آن شدیم تا از اندک ذوق و استعداد خود استفاده کنیم و با نگاهی تازه به مطالب کتاب درسی، سببی سازیم تا دیگر هیچ دانش‌آموزی در این درس، مغلوب امتحان نهایی نشود و با تسلط کافی، در جلسه امتحان حاضر شود.

ساختار بیست‌یک

این پک که در اختیار شما قرار دارد، متشکل از سه جزء کتاب پرسؤال، کاربرد امتحانی و خلاصه‌کپسولی است.

۱ کتاب پرسؤال: شامل دو بخش درسنامه و سؤال و پاسخ تشریحی است. در بخش درسنامه کتاب تلاش بر این بوده است که ترتیب و ساختاری کاربردی‌تر و منظم‌تر از مطالب کتاب درسی ارائه شود تا درک محتوای آموزشی برای شما آسان‌تر گردد. تمامی مطالب هر درس اعم از متن کتاب درسی، مفاهیم پنهان در دل تصاویر یا بخش‌هایی نظیر «بخوانیم و بدانیم»، «گفت‌وگو کنید»، «هم‌اندیشی کنید»، «مقایسه کنید»، «تحقیق کنید» و «نمونه بیاورید» به‌طور کامل توضیح داده شده است. بخش سؤالات امتحانی در هر درس در قالب تیپ‌های امتحان نهایی درس هویت اجتماعی، یعنی سؤالات «صحیح و غلط»، «جای خالی»، «چهارگزینه‌ای»، «کوتاه‌پاسخ»، «وصل کنید» و «تشریحی» تدوین گردیده و دارای پوشش کامل امتحانات نهایی گذشته و نیز سؤالات تألیفی است. با توجه به مفهومی‌تر شدن امتحانات نهایی در سال‌های گذشته، تعدادی از سؤالات تألیفی نیز چالشی‌تر طراحی شده‌اند.

۲ کاربرد امتحانی: شامل ۱۰ آزمون درس به درس، ۲ آزمون نوبت اول، ۲ آزمون شبیه‌سازی شده امتحان نهایی و ۲ دوره امتحان نهایی برگزار شده اخیر است. آزمون‌های تألیفی را با سبک و سیاق امتحان‌های نهایی طراحی کرده‌ایم تا بتوانید خود را قبل از روز امتحان محک بزنید.

۳ خلاصه‌کپسولی: با هدف جمع‌بندی و مرور مطالب مهم و با توجه به اهمیت بخش «تعاریف»، «نمونه» و «مثال»‌ها در امتحان نهایی هویت اجتماعی، یک خلاصه‌کپسولی آکاردئونی از این مطالب گردآوری کرده‌ایم تا راهگشای شما در شب امتحان باشد.

فهرست

درس اول

کنش‌های ما

۸	درسنامه
۱۰	سؤالات امتحانی
۱۰۰	پاسخنامه

درس دوم

پدیده‌های اجتماعی

۱۳	درسنامه
۱۸	سؤالات امتحانی
۱۰۱	پاسخنامه

درس سوم

جامعه و فرهنگ (جهان اجتماعی)

۲۳	درسنامه
۲۶	سؤالات امتحانی
۱۰۳	پاسخنامه

درس چهارم

ارزیابی فرهنگ‌ها

۳۱	درسنامه
۳۴	سؤالات امتحانی
۱۰۵	پاسخنامه

درس پنجم

هویت

۴۰	درسنامه
۴۳	سؤالات امتحانی
۱۰۸	پاسخنامه

درس ششم

بازتولید هویت اجتماعی

۴۹	درسنامه
۵۲	سؤالات امتحانی
۱۱۰	پاسخنامه

درس هفتم

تحولات هویتی جامعه

۵۸	درسنامه
۶۱	سؤالات امتحانی
۱۱۲	پاسخنامه

درس هشتم

بعد فرهنگی هویت ایران

۶۸	درسنامه
۷۱	سؤالات امتحانی
۱۱۴	پاسخنامه

درس نهم

بعد سیاسی هویت ایران

۷۶	درسنامه
۸۲	سؤالات امتحانی
۱۱۶	پاسخنامه

درس دهم

ابعاد جمعیتی و اقتصادی هویت ایران

۹۰	درسنامه
۹۴	سؤالات امتحانی
۱۱۹	پاسخنامه

پدیده‌های اجتماعی

مشاوره: در این درس، برای فهم تفاوت کنش فردی و اجتماعی، بیشتر وقت بذارید. البته باعث نشه از پدیده‌های اجتماعی غافل بشید 😊 بخش‌های خانواده‌های تک‌فرزند و چندفرزند رو هم دریابید. آخر درس هم یه سفری داریم به سرزمین سامورایی‌ها 🇯🇵 درس دوم در امتحان نوبت اول، با ۴ نمره و در امتحان نهایی، با حداقل ۱/۵ نمره جلوتون ظاهر می‌شه 😊

کنش (فعالیت‌هایی که انسان‌ها انجام می‌دهند) در دو مورد خلاصه می‌شود:

کنش فردی

مثال: فعالیت‌هایی نظیر خوابیدن، دوش گرفتن، مسواک زدن، تخیل و...

کنش اجتماعی

نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود.

در این کنش، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران (دوست / دشمن، غریبه / آشنا، گذشتگان / معاصرین / آیندگان، مسلمان / کافر / منافق و...)، ویژگی‌ها و اعمال آن‌هاست.

مثال: فعالیت‌هایی نظیر سلام و احوال‌پرسی، عیادت از مریض، رعایت حق تقدم هنگام ورود، برخاستن هنگام ورود معلم و...

نکته: ● با در نظر گرفتن دیگران، کنش فردی ما به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود. (کنش فردی ^{در نظر گرفتن دیگران} ← کنش اجتماعی)

● منظور ما از دیگران، کسانی هستند که کنشگران با توجه به آن‌ها دست به کنش می‌زنند. از دیدگاه افراد مختلف این «دیگران» تعبیر متفاوتی دارد.

آیا برای انجام کنش اجتماعی، حضور فیزیکی دیگران لازم است؟

کنش اجتماعی فقط در حضور دیگران صورت نمی‌گیرد؛ به‌طور مثال وقتی راننده‌ای در نیمه‌شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی، پشت چراغ قرمز می‌ایستد، کنشگر یک کنش اجتماعی بوده است: **زیرا** مقرراتی را رعایت کرده است که مورد قبول دیگران است: **پس** ← برای انجام کنش اجتماعی، حتماً حضور فیزیکی افراد (دیگران) لازم نیست!

توجه: ★ برای شناخت عمیق‌تر کنش اجتماعی، لازم است کمی بیشتر به واژه «دیگران» دقت کنید.

آیا کنش‌هایی که در حضور دیگران رخ می‌دهند، اجتماعی هستند؟

بدون توجه به دیگران، کنش ما اجتماعی نیست! برخی کنش‌ها در حضور دیگران، ولی بدون توجه به آن‌ها انجام می‌شوند: اما کنش فردی به حساب می‌آیند: پس بدون توجه به دیگران، کنش ما اجتماعی نیست.

مثال: فردی در کلاس درس شیمی حاضر است؛ اما بی‌توجه به دیگران (معلم و هم‌کلاسی‌ها)، در ذهنش خاطرات کلاس ورزش را مرور می‌کند و در دفترش نقاشی می‌کشد یا در کلاس کامپیوتر، بچه‌ها درس مدرس را تمرین می‌کنند؛ اما یک دانش‌آموز، مشغول بازی با کامپیوتر است.

نکته: ● کتاب مفاتیح‌الحیة اثر آیت‌الله جوادی آملی، منبعی مناسب برای آشنایی با آداب برقراری ارتباط با دیگران است.

- برگزاری مراسم افطار کنار مزار شهدا، کنشی ناظر به دیگران است: زیرا اعتقاد داریم شهدا زنده‌اند و این امر احترام به شهدا و ارزش قائل‌شدن برای آن‌هاست که امری پذیرفته‌شده تلقی می‌شود.
- کنش ما در مقابل افراد مختلف، متفاوت است و با هر گروه، با آداب و قواعد خاصی برخورد می‌کنیم.
- **مثال:** ● نوع احترام گذاشتن ما به معلم با نوع احترام گذاشتن ما به دوست یا خانواده متفاوت است.
- نوع لباس پوشیدن ما در خانه با نوع لباس پوشیدن ما در مدرسه و محل کار تفاوت دارد.

پدیده اجتماعی

به کنش اجتماعی و پیامدهای آن، پدیده اجتماعی گویند.
مثال: خانواده، گروه دوستان، مدرسه، نمادها، ارزش‌ها، هنجارها، باورهای اجتماعی، بانک، مسجد، پلیس و...

رابطه کنش اجتماعی و پدیده اجتماعی

کنش اجتماعی، خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است.
 سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای کنش اجتماعی هستند.

مثال: فردی به تنهایی و با صدای دلخواه در اتاق، مشغول مطالعه است (کنش فردی) و فرد دیگری وارد اتاق می‌شود: **در این حالت** مطالعه شخص به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود و پای ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی را به میان می‌آورد: **بنابراین** فرد باید برای رعایت حقوق دیگری (تحقق یک ارزش) تا زمانی که او در اتاق حضور دارد، آرام مطالعه کند (پیدایش هنجار).

رابطه هنجارها و ارزش‌های اجتماعی با کنش اجتماعی

● هنجارهای اجتماعی
 شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.
 هنجارها از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها هستند.
مثال: در هر جامعه‌ای سلام و احوال‌پرسی روش خاص خودش را دارد.

● ارزش‌های اجتماعی
 پدیده‌های مطلوب و خواستنی که مورد توجه و پذیرش‌اند.
 افراد یک جامعه به آن‌ها گرایش و تمایل دارند.
 ارزش‌ها از جنس هدف و مقصود هستند.
مثال: عدالت، امنیت، آزادی، سعادت و...

هنجار (شیوه و روش)	ارزش (هدف)
کسب روزی حلال	ثروت
احترام به افراد (سلام کردن و پاسخ به سلام دیگران)	ادب
داشتن حجاب (حفظ حریم خود و دیگران)	عفت
قرار دادن وسایل در محل خودشان	نظم
پوشش مناسب و شرعی	حجاب (حفظ حریم)
عدم تبعیض در قضاوت	عدالت

نکته مهم: اگر کنش اجتماعی نباشد ← هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد ← هیچ‌یک از ارزش‌های اجتماعی محقق نمی‌شوند.
 عقاید، ارزش‌ها و هنجارها از طریق جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی به افراد منتقل می‌شوند.

شکل‌گیری پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان

ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، **از طریق** کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند و پدیده‌های اجتماعی، جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی را ضروری می‌سازند. **تا** ارزش‌ها و هنجارها را از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه به افراد منتقل کنند. **افراد نیز** با عمل کردن بر اساس ارزش‌ها و هنجارها، موجب تداوم و استمرار آن‌ها می‌شوند و **این‌گونه** ← تمامی پدیده‌های اجتماعی خرد (کوچک) و کلان (بزرگ) شکل می‌گیرند.

پدیده‌های اجتماعی معنا دارند؛ چون

آن‌ها را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند.
 افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند.

اساس تفکیک پدیده‌های اجتماعی

اندازه
 دامنه

به این ترتیب، می‌توان طیفی را در نظر گرفته که در یک سو، پدیده‌های اجتماعی خرد (مثل کنش اجتماعی) و در سوی دیگر آن پدیده‌های اجتماعی کلان (مثل جامعه و فرهنگ) قرار می‌گیرند.

پدیده‌های اجتماعی کلان | پدیده‌های اجتماعی خرد

پدیده‌های اجتماعی

به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، مستقل می‌شوند. فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند. **این روند** تا جایی ادامه پیدا می‌کند که افراد احساس می‌کنند «پدیده‌های اجتماعی» همانند «پدیده‌های طبیعی» هستند: **در حالی‌که** پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها خلق می‌کنند و نتیجه کنش افراد هستند؛ ولی پدیده‌های طبیعی را انسان‌ها خلق نکرده‌اند.

پدیده‌های طبیعی و پدیده‌های اجتماعی

● پدیده‌های طبیعی

انسان دخالتی در ایجاد آن‌ها نداشته است.
محسوس هستند.
معنا ندارند. (معنایی از نوع کنش‌های انسانی برای ما ندارند).
مثال: کوه، رودخانه، زلزله و...

● پدیده‌های اجتماعی

انسان‌ها، آن‌ها را برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود خلق می‌کنند.
محسوس هستند.
نتیجه کنش افراد هستند.
معنا دارند.
مثال: ساختمان اداری، بانک، پاسگاه پلیس و...

آیا همواره پدیده‌های اجتماعی در خدمت انسان‌ها هستند؟

انسان‌ها، پدیده‌های اجتماعی را برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود خلق می‌کنند. **در مواردی** ممکن است پدیده‌های اجتماعی به جای این که در خدمت سعادت بشر باشند، انسان‌ها را به خدمت بگیرند.

مثال: مراسم عروسی، مقدمه و روش اعلان ازدواج و تشکیل خانواده است؛ ولی گاهی خود، جای هدف اصلی می‌نشیند و هزینه‌ها و حاشیه‌های فراوانی ایجاد می‌کند و یکی از عوامل تأخیر در ازدواج و مانع تشکیل خانواده می‌شود.

از «من» تا «ما»

مسیر «من بودن» تا «ما شدن» گاهی ساده و سرراست است و گاهی دشوار و پیچیده! یکی از پرسش‌های مهم علوم اجتماعی است.

از من بودن تا ما شدن چه قدر فاصله است؟

از آن دسته از پرسش‌هایی است که جدا از پاسخی که می‌دهیم، فهم آن بسیار مهم است.

سراسر زندگی اجتماعی می‌تواند زمینه پیوند انسان‌ها و تبدیل «من» به «ما» باشد.

چگونگی تبدیل «من» به «ما»

«من»‌ها درون «ما» حل نمی‌شوند و از بین نمی‌روند: **بلکه** «من»‌ها با «ما» از دایره تنگ و محدود خود فراتر می‌روند و بزرگ و بزرگوار می‌شوند.

نکته: شعر زیر از قیصر امین‌پور بیانگر مفهوم تبدیل «من» به «ما» است.

آبی دریا به رنگ آسمان
قطره‌ها بی‌رنگ و از دریا جداست
قطره تنها چرا بی‌رنگ ماند؟
رنگ دریاها بی‌رنگ از کجاست؟

قطره تنها به دور از قطره‌ها
با خود آهنگ جدایی می‌زند
قطره‌هایی را که با هم می‌روند
آسمان رنگ خدایی می‌زند

این «من» و «تو» حاصل تفریق ماست
پس تو هم با من بیا تا ما شویم
حاصل جمع تمام قطره‌ها
می‌شود دریا، بیا دریا شویم

آیا این «ما» و «ما شدن»ها همگی یکسان هستند؟

«ما»ها با یکدیگر تفاوت دارند: بدین صورت که برخی از «ما»ها در رشد، بالندگی و تعالی انسان‌ها تأثیر بیشتری دارند. در این باره خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «همواره در راه نیکی و پرهیزگاری تعاون کنید و هرگز در راه گناه و تعدی همکاری نکنید.» (سوره مائده، آیه ۲)

یادآوری: همان‌طور که بیان شد، کنش‌های ما آثار و پیامدهای فردی و اجتماعی دارند. این آثار و پیامدها می‌توانند کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت باشند.

نکته: ازدواج و تشکیل خانواده یکی از زمینه‌های پیوند میان انسان‌ها و گذر از «من» به «ما» است.
عزم هر فرد برای ازدواج و تشکیل خانواده و تصمیم هر خانواده برای داشتن فرزند، در شیوه زندگی خودشان و دیگران مؤثر است.

رفتار و تعامل در خانواده‌های تک‌فرزند و خانواده‌های چندفرزند

خانواده‌های تک‌فرزند

- 1 نوع ارتباط، محدود به ارتباط پدر و مادر و فرزند است.
- 2 معمولاً کودکان در خانه ارتباط با افراد هم‌سن و سال و هم‌نسل‌های خود را نمی‌آموزند.
- 2 والدین، انتظار بالایی از فرزند خود دارند و حمایت و پشتیبانی زیادی از او به عمل می‌آورند.

نتیجه: کودک زودرنج و آسیب‌پذیر می‌شود.

خانواده‌های چندفرزند

- 1 از تمرکز افراطی والدین بر فرزندان کاسته می‌شود.
- 2 پدر و مادر با درک تفاوت‌های کودکان خود، انتظاراتشان را تنظیم می‌کنند.

نتیجه: فرزندان نیز در تعامل با یکدیگر، ارتباط گرفتن با دیگران، تقسیم کار، تعاون و همکاری در انجام کارها را بهتر یاد می‌گیرند.

چرا در هر جامعه‌ای میزان گرایش افراد و خانواده‌ها به فرزندآوری از نظر کمی و کیفی اهمیت فراوان دارد؟

گروه‌های کوچک مانند محله یا روستا و گروه‌های بزرگ مانند جامعه، با وجود اعضا و مشارکت آن‌ها شکل می‌گیرند و دوام می‌آورند.

پس

- با بروز نقصان و کاستی در تعداد افراد این گروه‌ها ← زندگی و دوام آن‌ها با تهدید روبه‌رو می‌شود.
- با افزایش جمعیت یک قوم، فرهنگ و آیین ← امکان تأثیرگذاری آن بر سایر فرهنگ‌ها، اقوام و آیین‌ها افزایش می‌یابد.

نکته: در جامعه‌ای که اغلب خانواده‌های آن چندفرزندی هستند، با تولد هر نوزاد، نیازهای او به عنوان یک عضو جامعه نیز طرح و پیگیری می‌شود.

تولد یک فرد جدید در جامعه چه تأثیراتی می‌تواند داشته باشد؟

- زمینه پویایی و بالندگی جامعه را فراهم می‌آورد.
- نویدبخش تولد یک نابغه و پیدایش ایده یا طرح و برنامه‌ای نو برای طیف گسترده‌ای از انسان‌ها است.

میزان رشد طبیعی جمعیت

میزان تغییرات جمعیتی هر کشور از طریق محاسبه «میزان رشد طبیعی جمعیت در بازه‌های زمانی معین»، ارزیابی می‌شود.
روش محاسبه: از دو عامل «تعداد تولد»، «تعداد مرگ‌ومیر» و اختلاف آن‌ها به دست می‌آید.

$$\text{میزان رشد طبیعی جمعیت} = \text{تعداد مرگ‌ومیر} - \text{تعداد تولد}$$

انواع رشد جمعیت

- 1 رشد جمعیت مثبت: در این حالت در زمان و مکان معین، تعداد تولد نسبت به مرگ‌ومیر بیشتر است. (تعداد تولد > تعداد مرگ و میر)
- 2 رشد جمعیت منفی: در زمان و مکان معین، تعداد مرگ‌ومیر افراد نسبت به تولد افراد بیشتر است. (تعداد تولد < تعداد مرگ و میر)

نکته: در برخی کشورها نظیر کشورهای صنعتی به دلیل عدم گرایش و تمایل خانواده‌ها به فرزندآوری، تعداد مولید نسبت به مرگ و میر کمتر و رشد جمعیت منفی است.

نرخ جایگزینی

به این معنی است که هر زن در طول عمر خود چه تعداد فرزند به دنیا می‌آورد. جمعیت‌شناسان رقم جایگزینی را بین عدد $2/1$ تا $2/2$ تعیین می‌کنند: یعنی هر زن در طول عمر خود، باید حداقل دو فرزند به دنیا بیاورد تا روند طبیعی جمعیت دچار اختلال نشود.

شاخص سالمندی

شاخصی است که از افزایش نسبت سالمندان در جمعیت **یا به بیانی دیگر** کاهش نسبت افراد ۱۴ - ۰ ساله و افزایش نسبت افراد ۶۰ یا ۶۵ سال و بالاتر خبر می‌دهد.

عوامل پدیدآورنده سالمندی جمعیت

- ۱- عدم پذیرش مسئولیت والدگری
- ۲- محدود شدن بُعد خانواده به خانواده بی‌فرزند یا تک‌فرزند توسط اکثر افراد جامعه

انفجار عمودی سالخوردگی در ایران

تا سال ۲۰۵۰ بیش از یک‌چهارم جمعیت ایران، سالخورده خواهد بود.

ساختار سنی جمعیت ایران در سال‌های آتی

مطالعات نشان می‌دهد جمعیت ایران ما به سوی سالمندی می‌رود.

◀ تا سال ۱۴۳۰

- جمعیت ایران: ۱۰۱ میلیون نفر
- ساختار سنی: از یک ساختار کاملاً جوان به یک ساختار سالخورده تبدیل می‌شود.
- سهم جمعیت ۶۵ ساله یا بیشتر: به حدود ۲۲ درصد می‌رسد. (بیشترین سهم در هرم سنی جمعیت) به این گروه اختصاص می‌یابد.

نکته: اگر جمعیت بالای ۶۵ سال بیش از ۱۰ درصد جمعیت کل کشور باشد، کشور پیر محسوب می‌شود.

تبعات مسن شدن جمعیت

● در سطح اجتماعی

- افزایش هزینه‌های بهداشتی و درمانی
- عدم وجود نیروی جوان کافی برای ارائه خدمات و رفع نیازهای سالمندان

● در سطح فردی و عاطفی

- فرزندان خانواده‌های تک‌فرزندی ناچارند علاوه بر مسائل شخصی، به تنهایی تعهدات فرزنددی، حمایت و رسیدگی به مسائل والدین خود را انجام دهند.

کشورهای با رشد منفی جمعیت

سال ۲۰۱۲	سال ۲۰۱۹
ژاپن، آلمان و روسیه	ژاپن و آلمان

کشورهای با رشد مثبت جمعیت

سال ۲۰۱۲	سال ۲۰۱۹
کانادا، سوئیس، آمریکا، کره جنوبی، انگلیس، فرانسه و چین	کانادا، سوئیس، آمریکا، کره جنوبی، انگلیس، فرانسه، چین و روسیه

نکته: بیشترین و کمترین نرخ رشد جمعیت در بین سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۱۲ به ترتیب مربوط به کشور کانادا و چین است.

نرخ رشد جمعیت در کشور ژاپن

- در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۹: از رشد منفی جمعیت برخوردار بوده است. (به ترتیب نرخ رشد ۰/۱۳- و ۰/۰۲-)
- در سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۱: جمعیت ژاپن با کاهش ۶۴۴ هزار نفری روبه‌رو شده است.
- مهم‌ترین دلیل کاهش جمعیت: عدم تمایل زنان به فرزندآوری
- میانگین سنی جمعیت: ۴۸/۴ سال
- این کشور ثروتمند آسیایی اکنون پیرترین کشور جهان است.

تغییر نرخ باروری در ژاپن

از دهه ۱۹۷۰ میلادی به بعد	۲۰۰۰ میلادی	۲۰۰۵ میلادی	۲۰۱۰ میلادی
کاهش یافته است.	۱/۳ درصد در ازای هر زن	۱/۲۶ درصد در ازای هر زن	افزایش اندک: ۱/۴ درصد در ازای هر زن

تغییرات جمعیتی ژاپن در سال‌های آتی

در افق ۲۰۶۰ تقریباً بیش از نیمی از جمعیت این کشور را افراد سالخورده تشکیل خواهند داد: **به طوری که** ظرف چهار دهه آینده جمعیت ژاپن که اکنون ۱۲۷ میلیون نفر است، بیش از ۲۵ درصد کاهش خواهد یافت و در حدود ۸۸ میلیون نفر خواهد شد.

سؤالات امتحان

سؤالات صحیح و غلط

در عبارتهای زیر، موارد صحیح و غلط را مشخص کنید.

- فعالیت‌هایی نظیر عیادت از مریض و رعایت حق تقدم دیگران، مصداق کنش اجتماعی و فعالیت‌هایی نظیر تخیل و مسواک زدن، مصداق کنش فردی هستند.
- با در نظر گرفتن دیگران، کنش فردی ما به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود.
- در کنش فردی، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آنهاست.
- کنش اجتماعی، تنها در حضور فیزیکی دیگران صورت می‌گیرد.
- توقف راننده پشت چراغ قرمز در نیمه‌شب و رعایت مقرراتی که مورد قبول دیگران است، کنش اجتماعی محسوب می‌شود.
- تمامی کنش‌هایی که در حضور دیگران انجام می‌شوند، کنش اجتماعی محسوب می‌شوند.
- کنش ما در مقابل افراد و گروه‌های مختلف به شکل متفاوتی بروز می‌کند.
- آثار و پیامدهای کنش‌های ما در دو دسته کوتاه‌مدت و بلندمدت جای می‌گیرند.
- در کشورهای صنعتی تعداد موالید نسبت به مرگ و میر بیشتر است.
- برگزاری مراسم افطار کنار مزار شهدا، کنش ناظر به دیگران است.
- کنش اجتماعی، کوچک‌ترین پدیده اجتماعی به حساب می‌آید.
- پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای کنش اجتماعی هستند.
- هتجارهای اجتماعی، پدیده‌هایی مطلوب و خواستنی هستند که مورد توجه و پذیرش‌اند.
- هتجارها، از جنس هدف و مقصود هستند.
- ارزش‌ها، از جنس وسیله و راه رسیدن به هتجارها هستند.
- عدالت، امنیت و آزادی از مثال‌های ارزش‌های اجتماعی‌اند.
- هدف از اجرای پوشش مناسب و شرعی، دستیابی به ارزش حجاب است.
- اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هتجاری شکل نمی‌گیرد.
- ارزش‌ها و هتجارهای اجتماعی از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند.

پُر تکرار (دی ۹۸، دی ۱۴۰۰)

(شهریور ۹۸)

(شهریور ۱۴۰۰)

۸۰. ارزش‌ها و هنجارها تنها از طریق تعلیم و تربیت به افراد منتقل می‌شوند.

۸۱. افراد با عمل کردن بر اساس ارزش‌ها و هنجارها، موجب تداوم و استمرار آن‌ها می‌شوند.

۸۲. پدیده‌های اجتماعی در ارتباط انسان‌ها با یکدیگر پدید آمده‌اند.

۸۳. در ابتدا و انتهای طیف پدیده‌های اجتماعی، می‌توان کنش اجتماعی و جامعه و فرهنگ را جای داد.

۸۴. پدیده‌های اجتماعی تا ابد به افرادی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، وابسته‌اند و مستقل نمی‌شوند.

۸۵. پدیده‌های اجتماعی تنها برای کنش‌ها و زندگی ما فرصت ایجاد می‌کنند.

۸۶. پدیده‌های طبیعی و اجتماعی، هر دو، محسوس‌اند.

۸۷. این‌که می‌گوییم پدیده‌های طبیعی معنا ندارند؛ یعنی معنایی از نوع کنش‌های انسانی برای ما ندارند.

۸۸. انسان‌ها، پدیده‌های اجتماعی را برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود به وجود می‌آورند.

۸۹. پدیده‌های اجتماعی همواره در خدمت انسان هستند.

۹۰. مسیر «من بودن» تا «ما شدن» همواره مسیری دشوار و پیچیده است.

۹۱. تنها بخشی از زندگی اجتماعی می‌تواند زمینه تبدیل «من» به «ما» باشد.

۹۲. در فرایند تبدیل «من» به «ما»، «من‌ها درون «ما» حل نمی‌شوند و از بین نمی‌روند.

۹۳. ازدواج و تشکیل خانواده را می‌توان از زمینه‌های گذر از «من» به «ما» به حساب آورد.

۹۴. تصمیم هر خانواده برای داشتن فرزند در شیوه زندگی دیگران نیز مؤثر است.

۹۵. در خانواده‌های تک‌فرزند، کودکان همواره ارتباط با افراد هم‌سن و سال و هم‌نسل‌های خود را نمی‌آموزند.

۹۶. زودرنج و آسیب‌پذیر بودن را می‌توان از ویژگی‌های کودکان در خانواده‌های تک‌فرزند دانست.

۹۷. والدین در خانواده‌های چندفرزند، با درک جایگاه اجتماعی خود انتظارانشان را تنظیم می‌کنند.

۹۸. میزان گرایش افراد و خانواده‌ها به فرزندآوری در جوامع مختلف تنها از نظر کیفی اهمیت دارد.

۹۹. جمعیت یک گروه اجتماعی نظیر یک قوم، بر میزان تأثیر آن بر فرهنگ‌های دیگر مؤثر است.

۱۰۰. در جامعه‌ای که اغلب خانواده‌های آن تک‌فرزند هستند، با تولد هر نوزاد، نیازهای او به عنوان یک عضو جامعه نیز طرح و پیگیری می‌شود.

۱۰۱. در رشد جمعیت منفی، تعداد تولد نسبت به مرگ در زمان و مکان معین بیشتر است.

۱۰۲. جمعیت‌شناسان رقم جایگزینی را بین عدد $1/2$ تا $2/2$ تعیین می‌کنند.

۱۰۳. از دیدگاه جمعیت‌شناسان، هر زن در طول عمر خود، باید حداقل یک فرزند به دنیا بیاورد تا روند طبیعی جمعیت دچار اختلال نشود.

۱۰۴. آمار نشان می‌دهد که تا سال ۲۰۵۰ یک‌چهارم جمعیت ایران، سالخورده خواهد بود.

۱۰۵. مطابق آمار جمعیتی، ساختار سنی ایران تا سال ۱۴۲۰ به ساختاری جوان تبدیل خواهد شد.

۱۰۶. چنانچه جمعیت گروه‌های سنی به غیر از گروه سنی بالای ۶۵ سال، کمتر از ۹۰ درصد جمعیت کل کشور باشد، کشور پیر محسوب می‌شود.

۱۰۷. افزایش هزینه‌های بهداشتی و درمانی در کشور از تبعات فردی مسن شدن جمعیت است.

۱۰۸. رشد جمعیت کشور روسیه در سال ۲۰۱۹ برخلاف سال ۲۰۱۲ مثبت بوده است.

۱۰۹. در بین سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۱۲، کمترین و بیشترین نرخ رشد جمعیت، به ترتیب مربوط به کشور کانادا و چین است.

۱۱۰. عدم تمایل زنان به فرزندآوری، مهم‌ترین دلیل کاهش جمعیت ژاپن در سال‌های اخیر بوده است.

۱۱۱. کشور کره جنوبی اکنون پیرترین کشور جهان به حساب می‌آید.

سؤالات جای خالی

جای خالی را با کلمه یا عبارت مناسب پر کنید.

۱۱۲. با، کنش فردی ما به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌شود.

۱۱۳. کنش اجتماعی، نوعی کنش است که انجام می‌شود.

۱۱۴. برای انجام کنش اجتماعی، حتماً حضور دیگران

(خرداد ۱۴۰۲)

۱۱۵. برای شناخت عمیق‌تر لازم است کمی بیشتر به واژه «دیگران» دقت کنید.

۱۱۶. در محاسبه میزان رشد طبیعی جمعیت از دو عامل و و اختلاف آن‌ها بهره می‌بریم.

۱۱۷. کتاب اثر آیت‌الله جوادی آملی، منبعی مناسب برای آشنایی با آداب برقراری ارتباط با دیگران است.

۱۱۸. برگزاری مراسم افطار کنار مزار شهدا، کنش است.

(دی ۹۸)

۱۱۹. به کنش اجتماعی و پیامدهای آن می‌گویند.

پُر تکرار (دی ۹۷، خرداد ۹۸)

۱۲۰. خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی که سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن هستند را می‌نامند.

(شهریور ۱۴۰۰)

۱۲۱. شیوه انجام کنش اجتماعی، است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است.

۱۲۲. از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها هستند.

۱۲۳. از جنس هدف و مقصود هستند.

پُر تکرار (شهریور ۹۹، خرداد ۱۴۰۱)

۱۲۴. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، از طریق تحقق می‌یابند.

(دی ۹۸)

۱۲۵. اگر نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ‌یک از محقق نمی‌شوند.

۱۲۶. عقاید، ارزش‌ها و هنجارها از طریق و به افراد منتقل می‌شوند.

۱۲۷. افراد با عمل کردن بر اساس و به پدیده‌های اجتماعی، تداوم می‌بخشند.

۱۲۸. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی پس از تحقق از طریق کنش‌های اجتماعی، به وسیله و به افراد منتقل می‌شوند.

۱۲۹. اساس تفکیک پدیده‌های اجتماعی، و است.

۱۳۰. پدیده‌های اجتماعی، و را برای کنش‌ها و زندگی انسان ایجاد می‌کنند.

۱۳۱. انسان‌ها، پدیده‌های اجتماعی را برای و خود خلق می‌کنند.

۱۳۲. یکی از زمینه‌های پیوند میان انسان‌ها و گذر از «من» به «ما» است.

۱۳۳. در والدین، انتظار بالایی از فرزند خود دارند و حمایت و پشتیبانی زیادی از او به عمل می‌آورند.

۱۳۴. در خانواده‌های چندفرزندی، پدر و مادر با، انتظاراتشان را تنظیم می‌کنند.

۱۳۵. گروه‌های کوچک مانند محله یا روستا و گروه‌های بزرگ مانند جامعه، با وجود و آن‌ها شکل می‌گیرند و دوام می‌آورند.

۱۳۶. در رشد جمعیت منفی، تعداد مرگ‌ومیر افراد نسبت به تولد افراد در زمان و مکان معین است.

۱۳۷.، شاخصی است که از افزایش نسبت سالمتندان در جمعیت خبر می‌دهد.

۱۳۸. تا سال بیش از یک‌چهارم جمعیت ایران، سالخورده خواهد بود.

۱۳۹. طبق پژوهش‌ها، تا سال ۱۴۲۰ جمعیت ایران به میلیون نفر می‌رسد.

سؤالات چهارگزینه‌ای

در هر یک از سؤالات زیر، گزینه صحیح را انتخاب کنید.

۱۴۰. کدام گزینه، جزء کنش‌های اجتماعی محسوب نمی‌شود؟

- (۱) عیادت از بیمار (۲) احوال‌پرسی (۳) تخیل (۴) رعایت حق تقدم

۱۴۱. کدام گزینه، در مورد کنش اجتماعی، صحیح نیست؟

(۱) نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می‌شود.

(۲) بدون توجه به دیگران، کنش ما اجتماعی نیست.

(۳) در این کنش، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آن‌هاست.

(۴) برای انجام کنش اجتماعی، حضور فیزیکی افراد لازم است.

۱۴۲. شعر معروف «آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرف است / با دوستان مروت با دشمنان مدارا»، بر کدام موضوع اشاره دارد؟

- (۱) ارزش اجتماعی (۲) هنجار اجتماعی (۳) نقش اجتماعی (۴) کنش اجتماعی

۱۴۳. کدام گزینه، جزء پدیده‌های اجتماعی نیست؟

- (۱) ارزش‌ها (۲) نمادها (۳) گروه دوستان (۴) تخیل

پُر تکرار (شهریور ۹۸، دی ۹۸، دی ۱۴۰۰)

(۴) جامعه‌پذیری

۱۴۴. شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه است را می‌گویند.

(۱) ارزش اجتماعی (۲) هنجار اجتماعی (۳) نقش اجتماعی (۴) جامعه‌پذیری

۱۴۵. در هر جامعه‌ای، سلام و احوال‌پرسی روش خاص خودش را دارد؛ این امر مصداق چیست؟

(۱) ارزش اجتماعی (۲) هنجار اجتماعی (۳) نقش اجتماعی (۴) کنش اجتماعی

(خرداد ۱۴۰۰)

۱۴۶. کدام گزینه، به تفاوت ارزش‌های اجتماعی و هنجارهای اجتماعی اشاره دارد؟

- (۱) هنجارها، از جنس هدف و مقصود هستند و ارزش‌ها، از جنس وسیله و راه رسیدن به اهداف.
- (۲) ارزش‌ها، شیوه انجام کنش‌های اجتماعی هستند و هنجارها، پدیده‌های مطلوب که مورد توجه و پذیرش‌اند.
- (۳) ارزش‌ها، از جنس هدف و مقصود هستند و هنجارها، از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها.
- (۴) هنجارها و ارزش‌ها، از طریق کنش اجتماعی تحقق می‌یابند؛ اما راه رسیدن به اهداف نیستند.

۱۴۷. اگر نباشد ← هیچ شکل نمی‌گیرد ← هیچ محقق نمی‌شود.

(۱) هنجار، نقشی، ارزش اجتماعی (۲) کنش، هنجاری، ارزش اجتماعی (۳) کنش اجتماعی، هنجاری، ارزش اجتماعی (۴) هنجار، نقشی، ارزش اجتماعی

۱۴۸. کدام گزینه در مورد پدیده اجتماعی، صحیح نیست؟

- (۱) به کنش اجتماعی و پیامدهای آن گویند.
- (۲) فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند.
- (۳) پدیده‌های اجتماعی معنا دارند؛ چون آن‌ها را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند.
- (۴) برخلاف پدیده‌های طبیعی، محسوس هستند.

۱۴۹. نمونه‌ای از پدیده است که برخلاف پدیده ، است.

(۱) ساختمان، اجتماعی، طبیعی، محسوس (۲) کوه، طبیعی، اجتماعی، نتیجه کنش افراد (۳) پلیس، اجتماعی، طبیعی، معنادار (۴) دریا، اجتماعی، طبیعی، محسوس

۱۵۰. کدام گزینه، از ویژگی‌های رفتار و تعامل در خانواده‌های تک‌فرزند نیست؟

- (۱) والدین، انتظار بالایی از فرزند خود دارند و حمایت و پشتیبانی زیادی از او به عمل می‌آورند.
- (۲) از تمرکز افراطی والدین بر فرزندان کاسته می‌شود.
- (۳) معمولاً کودکان در خانه، ارتباط با افراد هم‌سن و سال و هم‌نسل‌های خود را نمی‌آموزند.
- (۴) کودک در خانواده‌های تک‌فرزندی، زودرنج و آسیب‌پذیر می‌شود.

سؤالات کوتاه پاسخ

به سؤالات زیر، پاسخ کوتاه دهید.

۱۵۱. کدام عامل، کنش فردی ما را به یک کنش اجتماعی تبدیل می‌کند؟

۱۵۲. نوعی کنش که با توجه به دیگران انجام می‌شود؟

۱۵۳. دانش‌آموزی که به تنهایی تکلیف مدرسه را انجام می‌دهد، آیا کنش او اجتماعی است؟ چرا؟

۱۵۴. چرا تخیل فرد در کلاس درس و در حضور دانش‌آموزان، کنش اجتماعی محسوب نمی‌شود؟

۱۵۵. به کنش اجتماعی و پیامدهای آن، چه می‌گویند؟

۱۵۶. خردترین پدیده اجتماعی چیست؟

۱۵۷. شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است، چه نام دارد؟

۱۵۸. ارزش اجتماعی چیست؟

۱۵۹. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از چه طریق تحقق می‌یابند؟

۱۶۰. افراد، چگونه باعث تداوم و استمرار ارزش‌ها و هنجارها می‌شوند؟

۱۶۱. اساس تفکیک پدیده‌های اجتماعی چیست؟

۱۶۲. کدام نوع از پدیده‌ها، نتیجه کنش افراد است؟

۱۶۳. انسان‌ها، پدیده‌های اجتماعی را با چه هدفی خلق می‌کنند؟

(خرداد ۱۴۰۲)

(شهریور ۱۴۰۰)

(دی ۹۹)

(دی ۱۴۰۰)

۱۶۴. آیا این «ماه و ماه شدن»ها، همگی، یکسان هستند؟
۱۶۵. انتظار بالا از فرزند و حمایت و پشتیبانی زیاد از او در خانواده‌های تک‌فرزند چه تبعاتی دارد؟
۱۶۶. در خانواده‌های چندفرزند، کودکان در تعامل با یکدیگر چه مواردی را می‌آموزند؟
۱۶۷. در کدام جوامع با تولد هر نوزاد، نیازهای او به عنوان یک عضو جامعه نیز طرح و پیگیری می‌شود؟
۱۶۸. میزان تغییرات جمعیتی هر کشور از چه طریق ارزیابی می‌گردد؟
۱۶۹. میزان رشد طبیعی جمعیت چگونه محاسبه می‌گردد؟
۱۷۰. رشد جمعیت مثبت چیست؟
۱۷۱. چرا در برخی کشورها نظیر کشورهای صنعتی، رشد جمعیت منفی است؟
۱۷۲. نرخ جایگزینی به چه معناست؟
۱۷۳. کدام کشور آسیایی اکنون پیرترین کشور جهان است؟
۱۷۴. هر یک از تعاریف ستون اول، به کدام یک از مفاهیم ستون دوم، اشاره دارد؟ (یک مورد، اضافی است).

الف) محسوس و معنادار هستند.	☐	۱. پدیده اجتماعی	☐
ب) از جنس هدف و مقصود هستند.	☐	۲. کنش اجتماعی	☐
پ) خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است.	☐	۳. ارزش‌های اجتماعی	☐
ت) محسوس و بدون معنا هستند.	☐	۴. پدیده‌های طبیعی	☐
		۵. هنجار	☐

سؤالات تشریحی

به سؤالات زیر، به‌طور کامل پاسخ دهید.

۱۷۵. هر یک از مفاهیم زیر را تعریف کنید.
هنجار، پدیده اجتماعی، کنش اجتماعی

۱۷۶. آیا کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت می‌گیرد؟ توضیح دهید.

۱۷۷. آیا کنش‌هایی که در حضور دیگران، ولی بدون توجه به آن‌ها انجام می‌گیرند، کنش اجتماعی‌اند؟ با مثال توضیح دهید.

۱۷۸. بروز نقصان یا افزایش جمعیت در یک گروه چه نتایجی به دنبال دارد؟

۱۷۹. چه رابطه‌ای بین کنش اجتماعی و پدیده اجتماعی وجود دارد؟

۱۸۰. چه رابطه‌ای بین هنجار و ارزش‌های اجتماعی با کنش اجتماعی وجود دارد؟

۱۸۱. پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان چگونه شکل می‌گیرند؟

۱۸۲. چرا پدیده‌های اجتماعی معنا دارند؟

۱۸۳. اگر طیف پدیده‌های اجتماعی را رسم کنیم، در ابتدا و انتهای آن، کدام پدیده‌های اجتماعی را قرار می‌دهیم؟

۱۸۴. چرا بعضی مواقع افراد احساس می‌کنند پدیده‌های اجتماعی، همانند پدیده‌های طبیعی هستند؟

۱۸۵. پدیده‌های طبیعی مثال بزنید که جنبه اجتماعی پیدا می‌کند.

۱۸۶. این‌که بیان می‌کنیم پدیده‌های طبیعی معنا ندارند به چه معناست؟

۱۸۷. آیا همواره پدیده‌های اجتماعی، در خدمت انسان‌ها هستند؟

۱۸۸. چگونه روش برگزاری مراسم عروسی می‌تواند سبب تأخیر در امر ازدواج شود؟

۱۸۹. رفتار و تعامل در خانواده‌های تک‌فرزند را شرح دهید.

۱۹۰. رفتار و تعامل در خانواده‌های چندفرزند را شرح دهید.

۱۹۱. تأثیرات تولد یک فرد جدید در جامعه را بیان کنید.

۱۹۲. عوامل پدیدآورنده سالمندی جمعیت را بنویسید.

۱۹۳. تبعات فردی و اجتماعی مسن شدن جمعیت را بنویسید.

پُر تکرار (خرداد ۹۹، دی ۹۹، شهریور ۱۴۰۰)

(خرداد ۹۹)

(خرداد ۱۴۰۰)

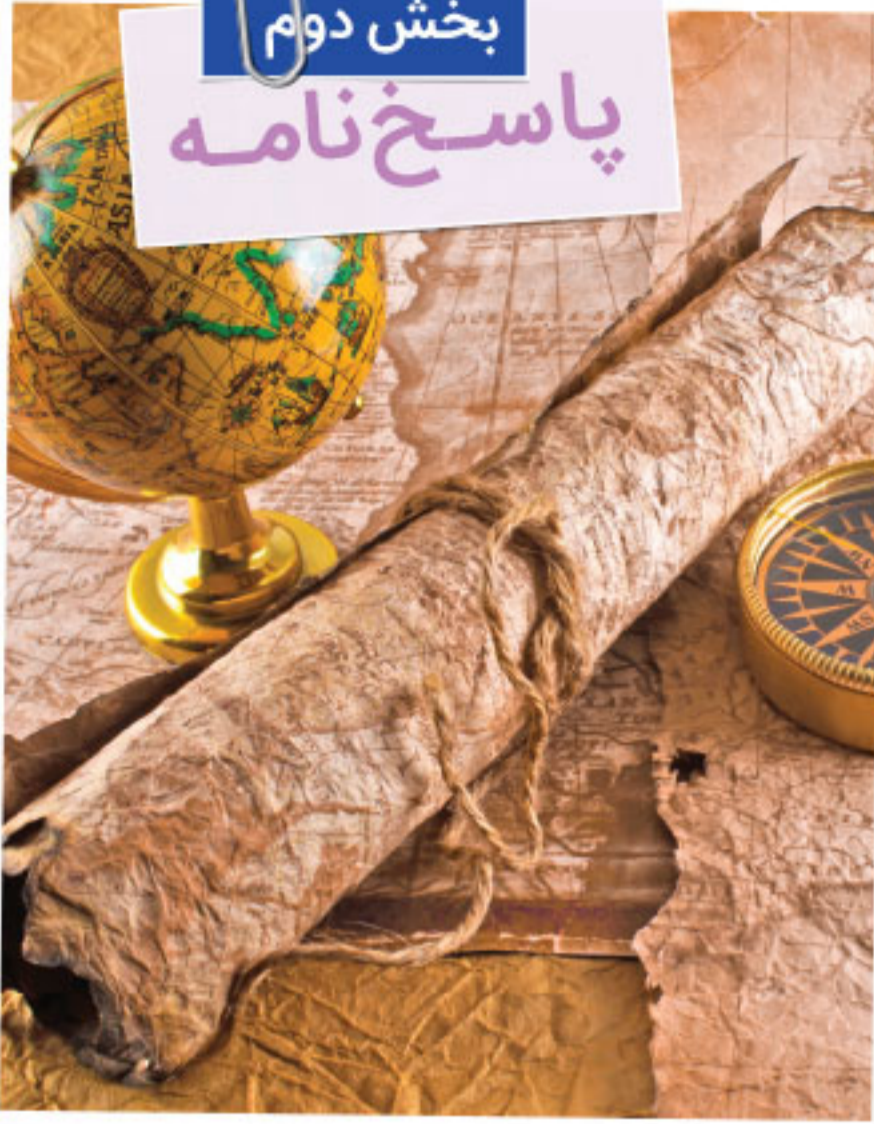
(شهریور ۹۹)

(دی ۹۹)

بخش دوم

پاسخ نامه

۷۷. صحیح

۷۸. صحیح اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و در نتیجه هیچ‌یک از ارزش‌های اجتماعی محقق نمی‌شوند.

۷۹. صحیح

۸۰. غلط ارزش‌ها و هنجارها از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه به افراد منتقل می‌شوند.

۸۱. صحیح

۸۲. صحیح پدیده‌های اجتماعی را انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند.

۸۳. صحیح پدیده‌های اجتماعی را می‌توان بر اساس اندازه و دامنه از یکدیگر تفکیک کرد؛ به این ترتیب، می‌توان طیفی را در نظر گرفت که در یک سوی آن پدیده‌های اجتماعی خرد مانند کنش اجتماعی و در سوی دیگر آن پدیده‌های کلان مانند جامعه و فرهنگ قرار می‌گیرند.

۸۴. غلط پدیده‌های اجتماعی به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، مستقل می‌شوند.

۸۵. غلط پدیده‌های اجتماعی به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند مستقل می‌شوند و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند.

۸۶. صحیح

۸۷. صحیح

۸۸. صحیح

۸۹. غلط گاهی به جای این که در خدمت انسان باشند، انسان را به خدمت می‌گیرند.

۹۰. غلط مسیر «من بودن» تا «ما شدن» گاهی ساده و سرراست است و گاهی دشوار و پیچیده!

۹۱. غلط سراسر زندگی اجتماعی می‌تواند زمینه پیوند انسان‌ها و تبدیل من به ما باشد.

۹۲. صحیح در این فرایند «من»ها درون «ما» حل نمی‌شوند و از بین نمی‌روند؛ بلکه «من»ها با «ما» از دایره تنگ و محدود خود فراتر می‌روند و بزرگ و بزرگوار می‌شوند.

۹۳. صحیح ازدواج و تشکیل خانواده یکی از زمینه‌های پیوند میان انسان‌ها و گذر از «من» به «ما» است.

۹۴. صحیح عزم هر فرد برای ازدواج و تشکیل خانواده و تصمیم هر خانواده برای داشتن فرزند، در شیوه زندگی خودشان و دیگران مؤثر است.

۹۵. غلط در خانواده‌های تک‌فرزند، معمولاً کودکان در خانه ارتباط با افراد هم‌سن و سال و هم‌نسل‌های خود را نمی‌آموزند.

۹۶. صحیح در نتیجه رفتار و اعمال پدر و مادر در خانواده‌های تک‌فرزند، کودک زودرنج و آسیب‌پذیر می‌شود.

۹۷. غلط در خانواده‌های چندفرزند، پدر و مادر با درک تفاوت‌های کودکان خود، انتظاراتشان را تنظیم می‌کنند.

۹۸. غلط در هر جامعه‌ای میزان گرایش افراد و خانواده‌ها به فرزندآوری از نظر کمی و کیفی اهمیت فراوان دارد.

۹۹. صحیح با افزایش تعداد جمعیت یک قوم، فرهنگ و آیین، امکان تأثیرگذاری آن بر سایر فرهنگ‌ها، اقوام و آیین‌ها افزایش می‌یابد.

۱۰۰. غلط در جامعه‌ای که اغلب خانواده‌های آن چندفرزندی هستند، با تولد هر نوزاد، نیازهای او به عنوان یک عضو جامعه نیز طرح و پیگیری می‌شود.

۱۰۱. غلط در رشد جمعیت مثبت در زمان و مکان معین، تعداد تولد نسبت به مرگ‌ومیر بیشتر است.

۱۰۲. غلط جمعیت‌شناسان رقم جایگزینی را بین عدد ۲/۱ تا ۲/۲ تعیین می‌کنند.

۵۵. پیامدهای ارادی: پیامدهایی هستند که به اراده انسان‌ها (خود کنشگر یا افراد دیگر) وابسته‌اند. این پیامدها، احتمالی‌اند و خودشان کنش هستند؛ یعنی باید کنشگری آن‌ها را انجام دهد.

پیامدهای غیرارادی: پیامدهایی هستند که به اراده انسان‌ها بستگی ندارند. این پیامدها، کنش نیستند که لازم باشد کنشگری آن‌ها را انجام دهد؛ بلکه نتیجه طبیعی کنش و قطعی‌اند.

۵۶. یعنی اگر فرد آن‌ها را اراده کند، انجام می‌شوند و اگر آن‌ها را نخواهد و اراده نکند، انجام نمی‌گیرند.

۵۷. مثال پیامد ارادی: فردی به ما سلام می‌کند، در این‌جا پاسخ دادن یا ندادن به او، پیامد ارادی کنش محسوب می‌شود؛ زیرا به اراده جواب‌دهنده سلام وابسته است.

مثال پیامد غیرارادی: فردی عادت دارد همیشه در گلستان خانه، گل‌های معطر می‌گذارد. در این‌جا خوشبو شدن فضای خانه، پیامد غیرارادی عمل فرد به حساب می‌آید.

۵۸. معمولاً انسان‌ها کنش‌های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیرارادی آن‌ها انجام می‌دهند و از انجام برخی کنش‌ها به دلیل پیامدهای نامطلوبشان خودداری می‌کنند.

۵۹. به عنوان مثال، رفتن به باشگاه ورزشی و ورزش کردن، یک کنش ارادی است که سلامتی، تندرستی و تناسب اندام از پیامدهای غیرارادی این عمل است.

۶۰. از راست به چپ: پرهیز از تندخویی یا شکستن وسایل / دعوت فرد به آرامش یا دور شدن از محل / آرامش قلب و روح

پاسخ سؤالات درس دوم

۶۱. صحیح

۶۲. صحیح

۶۳. غلط در کنش اجتماعی، اراده و آگاهی کنشگر ناظر به دیگران، ویژگی‌ها و اعمال آن‌ها است.

۶۴. غلط کنش اجتماعی فقط در حضور دیگران صورت نمی‌گیرد.

۶۵. صحیح وقتی راننده‌ای پشت چراغ قرمز می‌ایستد، مقرراتی را رعایت می‌کند که مورد قبول دیگران است؛ به همین سبب، کنش او اجتماعی است.

۶۶. غلط برخی کنش‌ها در حضور دیگران انجام نمی‌شوند؛ اما اجتماعی‌اند. در مقابل، برخی کنش‌ها با این که در حضور دیگران انجام می‌شوند، فردی هستند.

۶۷. صحیح

۶۸. غلط کنش‌های ما آثار و پیامدهای فردی و اجتماعی دارند. این آثار و پیامدها می‌توانند کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت باشند.

۶۹. غلط در کشورهای صنعتی به دلیل عدم گرایش و تمایل خانواده‌ها به فرزندآوری تعداد موالید در مقایسه با مرگ‌ومیر کمتر است.

۷۰. صحیح

۷۱. صحیح

۷۲. صحیح کنش اجتماعی، خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن هستند یا می‌توان گفت پدیده‌های اجتماعی با کنش‌های اجتماعی ما به وجود می‌آیند.

۷۳. غلط هنجار اجتماعی: شیوه انجام کنش اجتماعی است که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است. (ارزش‌های اجتماعی: آن دسته از پدیده‌های مطلوب و خواستنی هستند که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه، به آن‌ها گرایش دارند.)

۷۴. غلط ارزش‌ها از جنس هدف و مقصود هستند.

۷۵. غلط هنجارها از جنس وسیله و راه رسیدن به ارزش‌ها هستند.

۷۶. صحیح هیچ‌یک از ارزش‌های اجتماعی مانند عدالت، امتیث، سعادت و آزادی بدون کنش اجتماعی محقق نمی‌شوند.

۱۰۳. **غلط** در این دیدگاه هر زن در طول عمر خود، باید حداقل دو فرزند به دنیا بیاورد تا روند طبیعی جمعیت دچار اختلال نشود.
۱۰۴. **غلط** تا سال ۲۰۵۰ بیش از یک چهارم جمعیت ایران، سالخورده خواهد بود.
۱۰۵. **غلط** تا سال ۱۴۳۰ ساختار سنی ایران از یک ساختار کاملاً جوان به یک ساختار سالخورده تبدیل می‌شود.
۱۰۶. **صحیح** اگر جمعیت بالای ۶۵ سال، بیش از ۱۰ درصد جمعیت کل کشور باشد (یعنی جمعیت سایر گروه‌های سنی کمتر از ۹۰ درصد باشد)، کشور پیر محسوب می‌شود.
۱۰۷. **غلط** جزء تبعات اجتماعی آن محسوب می‌شود.
۱۰۸. **صحیح** این کشور در سال ۲۰۱۹ برخلاف سال ۲۰۱۲ در زمره کشورهای با رشد مثبت جمعیت قرار گرفت.
۱۰۹. **غلط** بیشترین و کمترین نرخ رشد جمعیت بین سال‌های ۲۰۱۹-۲۰۱۲ به ترتیب مربوط به کشور کانادا و چین است.
۱۱۰. **صحیح** مهم‌ترین دلیل کاهش جمعیت ژاپن در سال‌های اخیر عدم تمایل زنان به فرزندآوری بوده است.
۱۱۱. **غلط** کشور ژاپن اکنون پیرترین کشور جهان است.
۱۱۲. در نظر گرفتن دیگران
۱۱۳. با توجه به دیگران
۱۱۴. لازم نیست
۱۱۵. کنش اجتماعی
۱۱۶. تعداد تولد، تعداد مرگومیر
۱۱۷. مفاتیح‌الحیة
۱۱۸. ناظر به دیگران
۱۱۹. پدیده اجتماعی
۱۲۰. کنش اجتماعی
۱۲۱. هنجار اجتماعی
۱۲۲. هنجارها
۱۲۳. ارزش‌ها
۱۲۴. کنش‌های اجتماعی
۱۲۵. کنش اجتماعی، ارزش‌های اجتماعی
۱۲۶. جامعه‌پذیری، کنترل اجتماعی
۱۲۷. ارزش‌ها، هنجارها
۱۲۸. تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه
۱۲۹. اندازه، دامنه
۱۳۰. فرصت‌ها، محدودیت‌هایی
۱۳۱. رفع نیازها، تأمین سعادت
۱۳۲. ازدواج و تشکیل خانواده
۱۳۳. خانواده‌های تک‌فرزند
۱۳۴. درک تفاوت‌های کودکان خود
۱۳۵. اعضا، مشارکت
۱۳۶. بیشتر
۱۳۷. شاخص سالمندی
۱۳۸. ۲۰۵۰
۱۳۹. ۱۰۱
۱۴۰. **گزینه ۳** تخیل، یک کنش فردی است.
۱۴۱. **گزینه ۴** کنش اجتماعی فقط در حضور فیزیکی دیگران صورت نمی‌گیرد.
۱۴۲. **گزینه ۴** همان‌طور که گفته شد «دوستان» و «دشمنان» بخشی از گروه «دیگران» به شمار می‌آیند و فعالیتی که نسبت به آن‌ها صورت می‌گیرد، کنشی اجتماعی محسوب می‌شود.
۱۴۳. **گزینه ۴** تخیل، یک کنش است.

۱۴۴. **گزینه ۲**
۱۴۵. **گزینه ۲**
۱۴۶. **گزینه ۳**
۱۴۷. **گزینه ۳** اگر کنش اجتماعی نباشد، هنجار و ارزش اجتماعی شکل نمی‌گیرد. از آن‌جا که هنجارها راه رسیدن به ارزش‌ها هستند؛ بنابراین گزینه «۳» ترتیب صحیح را بیان می‌کند.
۱۴۸. **گزینه ۴** هم پدیده طبیعی و هم پدیده اجتماعی، هر دو، محسوس هستند.
۱۴۹. **گزینه ۳**
۱۵۰. **گزینه ۲** کاهش تمرکز افراطی والدین بر فرزندان از ویژگی‌های خانواده‌های چندفرزندی است.
۱۵۱. در نظر گرفتن دیگران
۱۵۲. کنش اجتماعی
۱۵۳. بله؛ زیرا کنشی اجتماعی و ناظر به دیگران (معلم) است.
۱۵۴. چون بدون توجه به دیگران، کنش ما اجتماعی نیست.
۱۵۵. پدیده اجتماعی
۱۵۶. کنش اجتماعی
۱۵۷. هنجار اجتماعی
۱۵۸. پدیده‌های مطلوب و خواستنی که مورد توجه و پذیرش‌اند و افراد یک جامعه به آن‌ها گرایش و تمایل دارند.
۱۵۹. از طریق کنش‌های اجتماعی
۱۶۰. با عمل کردن بر اساس ارزش‌ها و هنجارها
۱۶۱. اندازه و دامنه
۱۶۲. پدیده‌های اجتماعی
۱۶۳. برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود خلق می‌کنند.
۱۶۴. خیر؛ «ما»ها با یکدیگر تفاوت دارند؛ بدین صورت که برخی از «ما»ها در رشد، بالندگی و تعالی انسان‌ها تأثیر بیشتری دارند.
۱۶۵. در این شرایط کودک زودرنج و آسیب‌پذیر می‌شود.
۱۶۶. ارتباط گرفتن با دیگران، تقسیم کار، تعاون و همکاری
۱۶۷. در جامعه‌ای که اغلب خانواده‌های آن چندفرزندی هستند.
۱۶۸. از طریق محاسبه میزان رشد طبیعی جمعیت در بازه‌های زمانی معین، ارزیابی می‌شود.
۱۶۹. با استفاده از دو عامل «تعداد تولد»، «تعداد مرگومیر» و اختلاف آن‌ها
۱۷۰. نوعی رشد جمعیت است که در زمان و مکان معین، تعداد تولد نسبت به مرگومیر بیشتر است.
۱۷۱. به دلیل عدم گرایش و تمایل خانواده‌ها به فرزندآوری
۱۷۲. به این معنی است که هر زن در طول عمر خود چه تعداد فرزند به دنیا می‌آورد.
۱۷۳. ژاپن
۱۷۴. الف ← ۱ / ب ← ۳ / پ ← ۲ / ت ← ۴
۱۷۵. **هنجار**: شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول افراد جامعه قرار گرفته است. **پدیده اجتماعی**: به کنش اجتماعی و پیامدهای آن، پدیده اجتماعی گویند. **کنش اجتماعی**: خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن هستند.
۱۷۶. خیر؛ به‌طور مثال وقتی راننده‌ای در نیمه‌شب و به دور از چشم دیگران و حتی دوربین‌های مخفی پشت چراغ قرمز می‌ایستد، کنشگر یک کنش اجتماعی بوده است؛ زیرا مقرراتی را رعایت کرده است که مورد قبول دیگران است.
۱۷۷. خیر؛ متلاً فردی که در کلاس درس حضور دارد؛ اما با بی‌توجهی به اطرافیان در ذهن خود، رودخانه‌ای خروشان را تخیل می‌کند.
۱۷۸. **بسرروز نقصان در جمعیت**: زندگی و دوام گروه با تهدید روبه‌رو می‌شود. **افزایش جمعیت**: امکان تأثیرگذاری آن گروه بر سایرین افزایش می‌یابد.

پاسخ سؤالات درس سوم

۱۶۴. **فقط** آنچه در نخستین برخورد می‌بینیم، تصویر یک **جامعه** است.
۱۶۵. **صحیح** وقتی به شهر جدیدی سفر می‌کنید، اگر مدتی در آن شهر بمانید و با آن‌ها زندگی کنید، به تدریج با شیوه زندگی و چگونگی ارتباط (فرهنگ) آن‌ها آشنا می‌شوید.
۱۶۶. **صحیح**
۱۶۷. **فقط جامعه**: به گروهی از انسان‌ها گفته می‌شود که برای سالیان متمادی با یکدیگر زندگی می‌کنند. (**فرهنگ**: شیوه زندگی گروهی از انسان‌ها است که برای سالیان متمادی با یکدیگر زندگی می‌کنند).
۱۶۸. **صحیح**
۱۶۹. **فقط اشکال مختلفی** دارند.
۲۰۰. **صحیح**
۲۰۱. **صحیح**
۲۰۲. **فقط** جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد. فرهنگ نیز بدون جامعه پدید نمی‌آید.
۲۰۳. **فقط** جامعه و فرهنگ از یکدیگر جدا نیستند.
۲۰۴. **صحیح**
۲۰۵. **فقط** جامعه، بدون فرهنگ وجود ندارد. فرهنگ نیز بدون جامعه پدید نمی‌آید.
۲۰۶. **صحیح** جامعه، بدون فرهنگ وجود ندارد. فرهنگ نیز بدون جامعه پدید نمی‌آید.
۲۰۷. **فقط جامعه** را می‌توان به منزله **سخت‌افزار** و **فرهنگ** را به منزله **نرم‌افزار** آن در نظر گرفت.
۲۰۸. **صحیح** جامعه و فرهنگ را می‌توان به جسم و جان انسان تشبیه کرد: جامعه، مانند جسم و کالبد و فرهنگ همانند جان و روح است.
۲۰۹. **صحیح**
۲۱۰. **فقط** نمادها و هنجارها، **لایه‌های سطحی و بیرونی** فرهنگ هستند.
۲۱۱. **صحیح**
۲۱۲. **فقط** لایه‌های عمیق **کمتر** در معرض تغییر قرار می‌گیرند و تأثیر همه‌جانبه و فراگیر دارند.
۲۱۳. **صحیح** لایه‌های عمیق فرهنگ در مقایسه با هنجارها و نمادها اهمیت بیشتری دارند.
۲۱۴. **صحیح** تغییرات اساسی در لایه‌های عمیق فرهنگ، آن را به فرهنگ دیگری تبدیل می‌کند.
۲۱۵. **صحیح** جوامع مختلف شیوه‌های متفاوتی برای زندگی دارند و دلیل تفاوت آن‌ها این است که فرهنگ آموختنی است و از راه آموزش و تربیت به نسل دیگر منتقل می‌شود.
۲۱۶. **صحیح**
۲۱۷. **صحیح** خرده‌فرهنگ گروه‌هایی که انحراف اجتماعی دارند، مانند بزهکاران، سارقان و... ضدفرهنگ است.
۲۱۸. **فقط اغلب** با فرهنگ عمومی سازگارند و خرده‌فرهنگ موافق هستند.
۲۱۹. **فقط همیشه** ضدفرهنگ است.
۲۲۰. **صحیح** انسان‌ها با آگاهی و اراده خود به کنش اجتماعی می‌پردازند و با همین کنش‌ها در ساختن جامعه و فرهنگ و تداوم آن مشارکت می‌کنند.
۲۲۱. **صحیح** یعنی سهم پیشینیان ما در ساختن جامعه، بیشتر از ما بوده است.
۲۲۲. **صحیح** ما انسان‌ها در جامعه و فرهنگی دیده می‌کشاییم که توسط گذشتگان ما پدید آمده است.
۲۲۳. **صحیح** هر یک از ما صرفاً کنشگری متفعل و محدود نیستیم؛ بلکه می‌توانیم یا در جهت تداوم، گسترش و پیشرفت این جهان اجتماعی حرکت کنیم یا در مسیر حرکت به سوی جهان اجتماعی جدیدی گام برداریم.
۲۲۴. **فقط** تا زمانی که هر جامعه و فرهنگی از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست، **الزامات آن نیز باقی است**.

۱۷۹. کنش اجتماعی، خردترین (کوچک‌ترین) پدیده اجتماعی است و سایر پدیده‌های اجتماعی، آثار و پیامدهای آن هستند.
۱۸۰. اگر کنش اجتماعی نباشد، هیچ هنجاری شکل نمی‌گیرد و هیچ یک از ارزش‌های اجتماعی محقق نمی‌شود.
۱۸۱. ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، از طریق کنش‌های اجتماعی تحقق می‌یابند و پدیده‌های اجتماعی، جامعه‌پذیری و کنترل اجتماعی را ضروری می‌سازند تا ارزش‌ها و هنجارها را از طریق تعلیم و تربیت، تشویق و تنبیه به افراد منتقل کنند. افراد نیز با عمل کردن بر اساس ارزش‌ها و هنجارها، موجب تداوم و استمرار آن‌ها می‌شوند. تمامی پدیده‌های اجتماعی خرد (کوچک) و کلان (بزرگ) به همین طریق شکل می‌گیرند.
۱۸۲. پدیده‌های اجتماعی را، انسان‌ها در ارتباط با یکدیگر به وجود می‌آورند و چون افراد با آگاهی، اراده و هدف عمل می‌کنند، پدیده‌های اجتماعی معنا دار هستند.
۱۸۳. در یک سو، پدیده‌های اجتماعی خرد (مثل کنش اجتماعی) و در سوی دیگر آن پدیده‌های اجتماعی کلان (مثل جامعه و فرهنگ) را قرار می‌دهیم.
۱۸۴. پدیده‌های اجتماعی به مرور از انسان‌هایی که آن‌ها را به وجود آورده‌اند، مستقل می‌شوند و فرصت‌ها و محدودیت‌هایی را برای کنش‌ها و زندگی انسان‌ها ایجاد می‌کنند. این روند تا جایی ادامه پیدا می‌کند که افراد احساس می‌کنند پدیده‌های اجتماعی همانند پدیده‌های طبیعی هستند.
۱۸۵. آب و هوای مناسب و خاک حاصلخیز در شمال کشور سبب مهاجرت افراد از نواحی دیگر برای اشتغال به آن نواحی می‌شود. همچنین افرادی برای رهایی از آلودگی و شلوغی شهرهای بزرگ، این نواحی را برای زندگی برمی‌گزینند.
۱۸۶. یعنی معنایی از نوع کنش‌های انسانی برای ما ندارند؛ مثلاً ساختمان‌ها را انسان‌ها به وجود می‌آورند و در پیدایش آن‌ها به باورها، ارزش‌ها و فرهنگ‌های خود توجه می‌کنند؛ بنابراین معنایی از نوع کنش‌های انسانی دارند.
۱۸۷. خیر: انسان‌ها پدیده‌های اجتماعی را برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود خلق می‌کنند. در مواردی ممکن است پدیده‌های اجتماعی به جای این که در خدمت سعادت بشر باشند، انسان‌ها را به خدمت بگیرند.
۱۸۸. مراسم عروسی، مقدمه و روش اعلان ازدواج و تشکیل خانواده است؛ ولی گاهی خود جای هدف اصلی می‌نشیند و هزینه‌ها و حاشیه‌های فراوانی ایجاد می‌کند و یکی از عوامل تأخیر در ازدواج و مانع تشکیل خانواده می‌شود.
۱۸۹. در این خانواده‌ها نوع ارتباط، محدود به ارتباط پدر و مادر و فرزند است و معمولاً کودکان در خانه ارتباط با افراد هم‌سن و سال و هم‌نسل‌های خود را نمی‌آموزند. همچنین والدین، انتظار بالایی از فرزند خود دارند و حمایت و پشتیبانی زیادی از او به عمل می‌آورند و در نتیجه کودک زودرنج و آسیب‌پذیر می‌شود.
۱۹۰. از تمرکز افراطی والدین بر فرزندان کاسته می‌شود و پدر و مادر با درک تفاوت‌های کودکان خود، انتظاراتشان را تنظیم می‌کنند. فرزندان نیز در تعامل با یکدیگر، ارتباط گرفتن با دیگران، تقسیم کار، تعاون و همکاری در انجام کارها را بهتر یاد می‌گیرند.
۱۹۱. نیازهای او به عنوان یک عضو جامعه طرح و پیگیری می‌شود و همین پدیده زمینه پویایی و بالندگی جامعه را فراهم می‌آورد و نویدبخش تولد یک نایفه و پیدایش ایده یا طرح و برنامه‌های نو برای طیف گسترده‌ای از انسان‌ها است.
۱۹۲. عدم پذیرش مسئولیت والدگری و محدود شدن بُعد خانواده به خانواده بی‌فرزند یا تک‌فرزند توسط اکثر افراد جامعه
۱۹۳. **فردی**: فرزندان خانواده‌های تک‌فرزند، ناچارند علاوه بر مسائل شخصی، به تنهایی تعهدات فرزند، حمایت عاطفی و رسیدگی به مسائل والدین خود را انجام دهند.
- اجتماعی**: [۱] افزایش هزینه‌های بهداشتی و درمانی [۲] عدم وجود نیروی جوان کافی برای ارائه خدمات و رفع نیازهای سالمندان